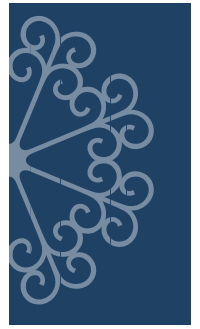

בית מדרש

357

פרשת ויגש

זמני כניסת ויציאת השבת

ירושלים	16:07	17:23
בני ברק	16:19	17:19
ציריך	16:16	17:30
וינה	15:47	17:15
אנטוורפן	16:17	17:35
פריז	16:26	17:49
לונדון	15:36	16:51

דבר הישיבה

הישיבה היא המקום הראוי ביותר לנתינת צדקה

שח מרן ראש הישיבה הגרנ"צ
פינקל זצ"ל:

עלינו לדעת שבכל דבר יש מהלך
וסדר, אין דבר הפועל ללא כל
צורה וחשבון. היה לנו לאחרונה
נידון בין בני המשפחה בענין מצות
צדקה, אם ראוי לתת תחילה צדקה
לתלמיד חכם שיש בזה מעלה
של החזקת תורה, או שראוי לתת
תחילה לישיבה.

וכן בידי הוה עובדא, שבאו אלי
כמה פעמים לשאול אותי מהו
המקום הראוי לתת כספי צדקה,
ואני רגיל להשיב – אף שאני נוגע
בדבר, **שהישיבה היא המקום הראוי
ביותר לנתינת כספי צדקה, ואף
יותר מנתינה לתלמידי חכמים.**

אמנם לא כולם מסכימים עמי,
אך אני נוהג להראות את המובא
בהגהות מעשי למלך על הספר
חפץ חיים עה"ת (בראשית מט, יג),
שבעל החפץ חיים זיע"א השתדל
להבליט ביחוד את גודל הזכות
של התורם לישיבה ולא הפליג
בנחיצות החזקת בני הישיבה, הרי
שהחזקת ישיבה קודמת להחזקת
תלמידי חכמים.

"הנה הפשטם צורת הישיבה, וקלטתם רוח ורצון הישיבה, ובוה עשיתם לכם חבורה לילך בעקבות רוח הישיבה, ובכל מקום שאתם נמצאים לקחתם זאת כאילו להיות עם הישיבה בין כתלי הישיבה" (מין המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצוק"ל ממיר)

מתורת רבותינו

ניצלת תן תודה, מה אכפת לך שנצלו אחרים...

ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכתם אתי הנה כי למחיה שלחני אלקים לפניכם (מה, ה).

וכביכול בשבילו נברא העולם (סנהדרין לז)! לכמה הכרת הטוב מתחייב בכך! ואכן, גם השני בן יחיד, והשלישי, אבל בראש ובראשונה מודה אני על ההנהגה עמי!

זהו שאמר יוסף לאחיו: אם אצביע על יד ה' שהנחתה אותי, ופרנסה את המצרים, תהיו כאותו אורח רע שאומר שבעל הבית טרח עבורו ועבור בניו, והוא אוכל רק בדרך גב... אבל עליהם להבין שעבורם טרח, ולמחיייתם דאג, ועליהם להכיר טובה כאותו אורח טוב!

ואספה, כשאירע נס ההצלה מעמק הבכא לפתח התקווה בשנחאי, הראיתי כמה חסדים נעשו עמנו, לאין שיעור ולפתע שאל אחד השומעים: "אמנם כן, אבל מדוע הצטרפו אלינו כמה חילוניים?!" הרי לה, "אורח רע מה הוא אומר!" ניצלת תן תודה, מה אכפת לך שנצלו אחרים...

אבוא כם (עמ' פה)

שח המשגיח הגה"צ **רבי יחזקאל לוינשטיין** זצ"ל: כשהייתי צעיר לימים, התקשיתי יוסף אמר לאחיו "אל תעצבו..." כי למחיה שלחני אלקים לפניכם". מדוע שם דגש על כך, ואמה: "וישלחני אלקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה (שם, ז). אם רצה להראות להם שלא הם ששלחוהו אלא ממרום ניהלו הכל, יכול היה להצביע על כך שעבד שהואשם בעבירת קלון והושם בבוה נהפך בן לילה למושל מצרים וניהל את המדינה כרצונו, מל את כולם והעביר את העם מקצה לקצה, האין זו יד השם? ומדוע לא הזכיר יוסף אלא את הצלת אחיו מרעב כהוכחה שיד ה' עשתה זאת.

והתשובה, שאמרו (ברכות נח) אורח טוב מה הוא אומה, כל מה שטרח בעל הבית לא טרח אלא בשבילי: אורח רע מה הוא אומה, כל מה שטרח בעל הבית לא טרח אלא לעצמו ולבני ביתו.

חייב אדם לדעת שהוא כבנו יחידו של בורא עולם,

איך אפשר לומר שתוכחה זו דומה לתוכחה שתהיה לעתיד לבוא?

ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו (מה, ג).

איתא בחז"ל (ילקוט' ש ויגש, רמז קנב): "אמר רבי שמעון בן אלעזר: 'אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה'; בלעם חכם של אומות, לא היה יכול לעמוד בתוכחת אתונו שנאמר (במדבר כב, ל) 'ההסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא: יוסף קטן של שבטים היה ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, לכשיבוא הקב"ה ויכתיב כל אחד ואחד לפי מעשיו, על אחת כמה וכמה".

והקשה מרן ראש הישיבה שה"ת **הגר"ח שמואלביץ** זצ"ל (שיחות מוסר, מאמר 'תוכחה'), הלא כל תוכחתו של יוסף הצדיק הייתה בשתי תיבות בלבד (בראשית מה, ג): "אני יוסף", ואיך אפשר לומר שתוכחה זו דומה לתוכחה שתהיה לעתיד לבוא?

וביאר בזה, שלמדנו מכך יסוד נפלא במהות מצות

מדוע נענש יעקב גם על שאלת פרעה

ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי (מז, ט).

שלושים ושלוש שנה.

ושאל הגר"ח שמואלביץ, המעיין בפסוק יראה, שיש רק עשרים וחמש תיבות, – אלא צ"ל שגם שאלת פרעה 'ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך' נכלל <

ראש הישיבה שה"ת **הגר"ח שמואלביץ** זצ"ל, אמר דבר נפלא, נאמר בחז"ל שלכן הורידו מחיי יעקב שלושים ושלוש שנה, ונפטר שלושים ושלוש שנה פחות מחיי אביו יצחק, מכיון שאמר 'ימי היו מעטים ורעים', ומכיון שיש בפסוק הזה שלושים ושלוש תיבות, הורידו ממנו

וממילא יש כאן שמונה תיבות ולכאורה, וכי מה אשם יעקב על שאלת פרעה שנענש על זה ג"כ והצטרף למנין דבריו.

גודל זהירותו של יוסף בכבוד אחיו

ואת העם העביר אותו לערים מקצה גבול מצרים ועד קצהו (מז, כא).

להודיעך שבחו של יוסף, שנתכוין להסיר חרפה מעל אחיו, שלא יהיו קורין אותו גולים. (רש"י)

הנה יש לתמוה, הקשה מרן ראש הישיבה שה"ת הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, הרי כל מצרים ידעו כי יוסף הוא המשביר לכל ארץ מצרים ואילו הם אחיו, ולבד מזאת הלא בבית יעקב למצרים פסק שם הרעב, והרי הם

וביאה, שעצם הדבר שיעקב נראה זקן מתוך הצרות, זהו עצמו היה סיבה לשאלת פרעה 'בן כמה אתה', כי גם אדם הסובל אינו צריך שהדבר יושפע כל כך על

חיזוניתו, וצריך שיהא פניו שמחות ולא תקפוץ הזקנה עליו, ממילא יעקב נתבע גם על זה שקפצו עליו הזקנה שיחות מוסר (שנת תשל"א מאמר ג)

מבאר רבותינו

שיחה נפלאה שמסר מרן רה"י הגרנ"צ זצ"ל

מידת אחריות - יסוד למלכות

מי שקנה מידה זו נהיה במהותו לבעל דרגה מרוממת, ונעשה ראוי לכתר מלכות

האחריות שהיה מופלא בה.

שבט יהודה קפץ לים תחילה - משום מידת אחריות

מידת האחריות היא שהיתה בשבט יהודה בשעה שעמדו השבטים על הים. כאשר אמר הקב"ה למשה: "דבר אל בני ישראל ויסעו" לא נענה אחד מהם לקפוץ מיד אל הים, ורק שבטו של יהודה הוא שקפץ תחילה וקידש שם שמים ברבים, אין זה אלא משום מידת האחריות שהנחיל יהודה לבני שבטו. אמנם כל שבטי ישראל ירשו מהאבות הקדושים את הכח למסירות נפש, ואכן אילו היו מצטווים למסור את נפשם היו עושים זאת. אך בקריעת ים סוף נצטוו להיכנס חיים לתוך הים, וללכת בו עם משפחותיהם וטפם כאילו הפך ליבשה, והיה זה למעלה מכוחותיהם. עד שהגיע שבט יהודה, ומתוך רגש אחריות לכלל ישראל קיים את הציווי הנורא שבו היתה תלויה הצלת כלל ישראל כולו וקיום רצונו יתברך. בשכר זה זכה יהודה למלכות.

יסוד מידת האחריות - ענוה

נמצאנו למדים כי יסוד מעלתו הגדולה של יהודה היתה אחריות, שהביאתו לדרגה גבוהה כל כך עד שהיה ראוי למלכות על פני שאר אחיו. אמנם יש להתבונן במהות מידה זו, וכיצד אדם יכול לרכוש לעצמו את מידה זו.

הנה בתוספתא מבואר שיסוד מידת האחריות הוא ענוה. ביאור ענין זה, כי בעל הענוה הוא מי שאינו מחזיק טיבותיה לנפשיה כלל וחוץ מנגיעות אישיות בכל ענין, וממילא כל מעשיו נעשים לתועלת הענין בלבד ללא שיקולים זרים, ולכן הוא המסוגל לטיפול אחריות, לערוב עבור האחר, ויש תוקף לפסק דינו.

מעתה, כשדרשו חז"ל (ספרא בחוקותי ז, ה) על דברי הכתוב (ויקרא כו, לו): "כשלו איש באחיו" - "אינו אומר איש באחיו אלא איש בעון אחיו, מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה", בכלל ענין זה, כי חובה עלינו לחזק בקרבנו את ענין האחריות עד שנוכל להיות בבחינת 'ערבים זה בזה'.

לאמור אם לא אביאנו אליך וחטאתי לך כל הימים", הרי שמסר עצמו לעבדות מחמת הערבות לאביו יעקב.

אמנם נראה כי למרות שנטל על עצמו חוב של ערבות על בנימין יכול היה יהודה להורות היתר לעצמו, שכן נדרשה ממנו מסירות נפש ממש לגזור על עצמו עבדות עולם. כאן עלתה כפורחת מידת ענוותנותו של יהודה, ומכוחה ביטל לגמרי את הקושי הגדול וחשבונותיו האישיים, וקיבל על עצמו את מלא האחריות להימסר לעבדות כדי לפדות את בנימין.

וכן מצינו במעשה תמה, שיהודה הודה ואמר (בראשית לח, כו): "צדקה ממני", שכיון שהודה במעשיו למרות שהיו כרוכים בזה בזיונות נוראים ונטל עליהם אחריות מלאה, הוכיח על שלמותו במידת האחריות.

תביעת יהודה מאחיו שלא להרוג את יוסף - גילוי מידת האחריות

עוד הביאה התוספתא לבאר שזכה יהודה למלכות במה שטען כלפי האחים (שם לו, כו): "מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו".

והנה רש"י פירש (שם) "מה בצע - מה ממון, כהרגומו", ויש להתבונן בזה, לפי פירוש זה לא היתה טענתו של יהודה על עצם ההחלטה להרוג את יוסף, אלא שלא יבוא ממנה רווח ממוןי לאחים, ומה המעלה בזה. אמנם בלאו הכי אין לומר כך, שהרי השבטים דנו את יוסף הצדיק ופסקו שהוא חייב מיתה על פי הדין, והיאך אומר להם יהודה: "מה בצע כי נהרוג", וכי מטרת הריגת יוסף היתה ח"ו עבור בצע?

על כרחנו יש לומר, שעיקר טענת יהודה היתה במה שאמר לאחר מכן: "וכסינו את דמו", ופירש רש"י (שם): "ונעלים את מיתתו". פסק דין הוא בעל תוקף רק אם הדיינים לוקחים אחריות על פסק דינם, ויכולו להשיב על כל טענה ותביעה שתהיה כלפיהם. ללא זאת אין לזה כל תוקף. זאת טען יהודה, כיון שבכוונתם להעלים את מיתתו של יוסף, אין זה אלא משום שאינם לוקחים אחריות על פסק דינם, וכל פסק דינם מגיע מנגיעות עצמיות, וממילא אין לפסק זה כל תוקף. הרי שיסוד טענתו של יהודה כלפי האחים היתה משום מידת

ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני והנער יעל עם אחיו (מז, לג).

שנינו בתוספתא (ברכות פ"ד, טז): "מפני מה זכה יהודה למלכות אמרו לו: 'מפני שהודה בתמר' וכו' אמר להם: 'וכי נותנין שכר על העבירה'. אמרו לו: 'אלא מפני מה זכה יהודה למלכות, מפני שהציל את אחיו מן המיתה שנאמר (בראשית לו, כו): 'ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו' וכו', אמר להן: 'דיה להצלה שתכפר על המכירה'. אלא מפני מה זכה יהודה למלכות, מפני הענוה, שנאמר (שם מז, לג): 'ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני' וכו' אמר להם: 'ולא ערב הוא, וסופו של ערב לצאת ידי ערבותו'. אלא מפני מה זכה יהודה למלכות וכו' מפני שקידש שמו של הקב"ה, שכשעלו שבטים ועמדו על הים זה אומה: 'אני יורד', וזה אומה: 'אני יורד', קפץ שבטו של יהודה וירד בתחלה, וקדש שמו של הקב"ה".

ארבעה טעמים נאמרו כאן לכך ששבט יהודה זכה למלכות יותר משאר השבטים. והנה כתב מרן ראש הישיבה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר, מאמר אחריות [א]) לבאר, כי כל מדרגת האדם עומדת ותלויה במידת האחריות שבו, שהרי אדם שאינו אחראי למעשיו כלל, הרי לשוטה יחשב וככל שהוא יותר אחראי למעשיו דרגתו גבוהה יותר. בזה נבין כי הראוי למלוכה הוא באמת האדם שאחראי על מעשיו בדרגה הגבוהה ביותר, ומעתה נראה כי יסוד כל הביאורים בטעם זכייתו של יהודה במלכות אחד הוא - אחריות. יהודה היה מופלא במידת האחריות שבו יותר משאר אחיו, ומאחר שמידה זו היא יסוד למלכות, הוא זה שזכה בכתר מלוכה, וכפי שיבואר.

יהודה קיבל על עצמו עבדות עולם - משום אחריות

מבואר בתוספתא שנחלקו על גודל מעלתו של יהודה במה שאמר ליוסף (שם מז, לג): "ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני", חד סבר שמכאן נראית ענוותנותו העצומה של יהודה, וחד אמר שאין כאן אלא פירעון חובת הערבות על בנימין שנטל על עצמו. והנה לכאורה צדקו דברי הדוחה, שהרי בפירוש אמר יהודה ליוסף (שם מז, לב): "כי עבדך ערב את הנער מעם אבי

המשך בעמ' 4

דברים נפלאים מתוך דברי הספד שנשא עליו מורנו הגאון רבי יצחק אזרחי שליט"א - מראשי הישיבה

"הלא תדעו כי שר וגדול נפל היום הזה בְּיִשְׂרָאֵל" (שמואל-ב', ג'; ל"ח). היכן מוצאים גאון אדיר כזה, שכמעט על כל הש"ס הוא חיבר חיבורים בעיון, ושגדולי הדורות שיבחו את דבריו: שהגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל אמה: ש"לכל תלמיד חכם יש תועלת מספריו". שהגאון הצדיק רבי גדליה אייזמן זצ"ל אמה: ש"הספר שלו זה שולחן ערוך של השקפה".

גאון וצדיק, כשהיה ראש ישיבה ב"תורה ודעת", ישב בכבודו של עולם, אבל בשביל "תורת חסד" – ותורה של חסד, בכדי לזכות את ישראל, עזב את המשרה הרמה הזו, מלהיות ראש ישיבה ור"מ ב"תורה ודעת" ולחם מלחמה של קדושה, בהרבה עניינים שנצרכו להם, באותה התקופה.

אין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת. זכיתי אני שאבדל"ח שמעתי פעם ממנו. ובידעי שהוא כל כך הרבה לעורר על כך, ובאמת אולי כעת אני מבין פשט בדבריו:

יעקב אבינו (פרשת ויחי) קודם מותו אומר לבניו (בראשית מ"ט, א'-ב') "האספו", אחרי כן אומר "הקבצו", ואחרי כן אומר "שמעו", שלוש פעמים "שמעו". שחז"ל אומרים (פסחים נ"ו). והוא ברש"י (שם) "ביקש יעקב לגלות את הקץ ונסתלקה רוח הקודש ממנו", והוא לא גילה את הקץ. אבל כיצד להביא את הקץ הוא כן גילה, ראשית כל צריך את ה"האספו", ואח"כ "היקבצו", צריך שיהיה שלום ואחדות.

ושמעתי ממנו, שהביא את דברי הזוה"ק (החדש, ס"ו פ"ח) ש"אפילו כנישתא חדא ושלום ביניהם ראויים להביא את הקץ להביא את הגאולה". כתוב ביחזקאל (פרק ל"ו) שהקב"ה אומר ליחזקאל שיקח שני עצים, על עץ אחד זה אפרים ובית ישראל ועץ אחד זה יהודה ובנימין. ויקח את שני העצים ויחבר אותם יחד ושאלוהו מהו הוא עושה, ואמר שהקב"ה מגלה שרק ע"י שיקבצו יהיו ראויים לגאולה, ויביא את הגאולה.

מורי ורבותי, "צדיק אבד ואין איש שם על לב, אנשי חסד נאספים כי מפני הרעה נאסף הצדיק" (ישעיהו נ"ז, א') יש צדיק שהוא לא איש חסד, הוא צדיק בשבילו כלפי עצמו, אולם יש צדיק ובד בבד הוא גם איש חסד. הגה"צ זצ"ל איזה איש חסד הוא היה בממדים נוראים ומבהילים, תורה וחסד, חסד של תורה. טרח ברגליו בשביל לגייס כסף בעבור הכולל, כשהיה ממש בשנים האחרונות. אני זוכה, אך שהוא היה בא לבתי כנסת, והיה מדבר בין קבלת שבת למערב דברים נפלאים, והמטרה: "נו נו יש צורך לחזק את הכוללים...".

מתי היה אחדות, בקבלת התורה וודאי הייתה אחדות כדכתיב (שמות י"ט ב') "ויוחן שם ישראל נגד ההר", ודרשו חז"ל (הובא ברש"י שם) "כאיש אחד בלב אחד". כששנאו ישראל את המחלוקת ואהבו את השלום ונעשו יחידה אחת בארץ אמר הקב"ה הגיע זמן ליתן תורה לישראל.

הננו מלווים כעת אחד יחיד ומיוחד, בגאונות ובצדקות, בלב כמוהו ובחסד. הוא בן גדולים, הוא היה חתן של רבי אלחנן (הגה"צ רבי אלחנן צבי גולבסקי זצ"ל ר"מ דמיר) שאמרו עליו דברים מבהילים. היו גדולים בדור הזה שהיו תלמידים שלו והחזיקו את עצמם עד הרגע האחרון כתלמידים מובהקים שלו, וכך למעלה בקדוש.

עכשיו אנו נמצאים לפני עשרה בטבת... אנו צריכים עכשיו לחשוב על הגאולה השלימה, ובוודאי הוא יהיה שליח, להביא את הבקשות והתפילות של כלל ישראל, והוא יהיה מליץ על ביתו וחתנו על כל המשפחה ועל כל יוצאי חלציו, ועם ליבו הלב הגדול הוא יהיה מליץ יותר על כל ישראל, ונזכה בקרוב להתגשמות החזון (ישעיהו כ"ה, ח') "ובילע המוות לענף ומחה"ו אלוקים דמעה מעל כל פנים", וחרפת עמו יסיה נתפלל ונבקש ונתחנן שיבוא לציון גואל במהרה בימינו אמן.

הגה"צ רבי שלום שכנא זאהן זצ"ל

מראשי ישיבת 'תורה ודעת' בארה"ב
שמונה שנים לפטירתו – ז' טבת תשע"ג

ההלכה והאגדה.

נאר פון דער באבעס סידור ניט אוועקגעהן

ונצט פנינים אחדים מדברי תורתו, בשם רבו מרן המשגיח זצ"ל:

כה כתב בספרו כבוד התורה: "המשגיח רחוני דיישיבת מיר הק' אדמו"ר הגאון הצדיק מרן ר' ירוחם הלוי ליוואוויץ זצ"ל אמר פעם כמדומני בשם הסבא מקעלם זצ"ל בזה"ל: 'נאר פון דער באבעס סידור ניט אוועקגעהן' (לא לזוז מהסידור של הסבתא)... לשמור על פשטות המנהגים וכדומה.

והשתא מובן באור חדש מה שמוכא בבאר היטב ובמשנה ברורה בהלכות תפילה בשם המהר"ל מפראג זצ"ל שהיה מבקש להתפלל כתינוק בן יומו ע"ש, ובפשטות ר"ל שם היינו בלי שום כוונת שמות הק'.

ולפי הג"ל י"ל עוד, דר"ל כתינוק בלי שום התחכמות כלל כמו תינוק המתחנך כשרוצה איזה דבר "כי נער ישראל ואהבהו", אם מתנהג כנער קטן והולך לפי תומו, זהו עיקר סיבת האהבה". (כבוד התורה - מאמר יט).

במקום אחר כותב: "גם שמעתי פעם ממור"ר מרן הגאון הצדיק ר' ירוחם הלוי ליוואוויץ זצ"ל המשגיח דיישיבת הק' דמיר, כי נשאל גאון אחד מה לעשות להתחזק באמונה, ויעץ הוא ז"ל שילמוד חומש עם רש"י ז"ל בכל שבוע ושבו"ע" (שם מאמר כד).

עוד מביא: "וזכורני כשלמדתי בישיבת מיר אצל אדמו"ר הגאון הצדיק מופת הדור הרב ר' ירוחם ליוואוויץ זצ"ל, שמעתי פעם בשיחה מוסרית ממנו שאמר בזה"ל בערך, 'בהלימוד כבר הובטח המעשה' ובמלות קצרות אלו, י"ל דמכוונים כל דברינו הנ"ל" (שם פרק ט, יעו"ש באריכות).

פגישתו עם החפץ חיים זצ"ל

לאחר לימודיו במיר עבר הרב שכנא ללמוד בישיבת 'קמניץ' בעיירה קמניץ בליטא והיה לתלמידו של הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ. כמו כן התפוצץ הרב שכנא בצילו של מרן החפץ חיים וע"פ המסופר היה אחרון ששוחח עמו לפני פטירתו.

גאון שלום שכנא זאהן נולד לאביו הרב חיים יצחק יעקב סמוך לעיירה מזיבוז. משפחתו של הרב שכנא הייתה משפחה של חסידים משושלת בית רוז'ין. סבו של הרב שכנא היה חסיד של "הסבא הקדוש מרוז'ין". הרב שכנא נקרא ע"ש הסבא-רבא שלו הרב שלום שכנא מפראהביטש שהיה נכדו של רבי דב בער ממזריטש - "המגיד ממזריטש".

בעודו ילד היגר עם משפחתו בגיל 7 לניו יורק שבארצות הברית. לאחר שהיגרה משפחת זאהן לאמריקה והילדים גדלו, שלח הגאון רבי יעקב יוסף הרמן את הגרש"ש זאהן ללמוד בישיבה הקטנה הראשונה בארצות הברית [ישיבת ניו הייבן בראשון הרב לבנברג זצ"ל].

כשלאחר מכן שכנע את אביו לשלחו לישיבת מיר. כידוע אחת מפעולותיו הכבירות של הגה"צ רבי יעקב יוסף הרמן מדמויות ההוד באמריקה שלפני כ-100 שנה, היתה השפעתו על הורים לשלוח את בניהם לישיבות הקדושות שבפולין וליטא, באותה תקופה טרם התפשט באמריקה המושג "בן תורה" לימוד תורה ללא רכישת ידע והשכלה לא התקבל על הדעת, היה עליו לנהל עם ההורים ויכוחים ארוכים ומייגעים עד שהם הואילו לתת לו את הסכמתם לך.

אחד מאותם בחורים היה הגה"צ רבי שלום שכנא זאהן שבעקבות שיחתו של רבי יעקב יוסף עם אביו נשלח ללמוד בישיבת מיר בליטא, והתבטא פעם אלמלא מאמציו ופעולותיו של רבי יעקב יוסף הרי שאני ועוד רבים טובים היינו יכולים להישאר מחוץ לעולם התורה, ולהישחק בחומריות הגשמית של אמריקה של אותם ימים...

בישיבת מיר למד כשעוד הייתה בבלארוס והיה תלמידו של מרן המשגיח רבינו ירוחם ליבוביץ זצ"ל. ושם קנה עיקר תורתו, והיה רגיל להביא בדרשותיו רבות מתורת רבו.

ובהקדמתו לספרו עטרת יעקב (מסכת בבא קמא) מציין בהאי לישנא: "ואביע זה תודתי לכל רבותי ובפרט... לאדמו"ר המשגיח דיישיבת מיר, הגאון הצדיק מרן ר' ירוחם הלוי ליוואוויץ זצ"ל, וכוונתו לאדמו"ר הגאון האמיתי הצדיק רבי אליעזר יודא פינקל זצ"ל ר"י מיר, שעל ידם זכיתי במקצת התורה שזכיתי בחלק

< על פגישתו עם מרן החפץ חיים זיע"א סיפר רבינו כי לא ארכה יותר מארבעה ימים, אולם ימים אלו נחרטו בו לכל ימי חייו כמו אילו היה אצלו ארבע שנים שלמות.

רבינו שדבק כל ימיו בדברי החפץ חיים ובספריו הרבים, היה רגיל להזכיר תמיד את מאמריו של החפץ חיים והתרועע רבות על הצורך הגדול להתכונן לגאולה בתשובה ומעש"ט, ועל החובה ללמוד היטב את הלכות הקודש והמקדש כדי להיות מוכנים לביאת המשיח ובנין ביהמ"ק.

לאחר נישואיו בעיירה 'מיר' עם הרבנית ליבא [בת הרב אלחנן צבי גולבסקי שהיה ר"י בשיבת לוצק אצל הגר"ז סורוצקין] חזר הרב שכנא לקניניץ ולאחמ"כ שב להתגורר בארצות הברית, שם השתכן בעיר ניו יורק בברוקלין וכיהן במשך ל' שנה כראש ישיבת תורה ודעת.

לאחר סיום כהונתו כראש הישיבה עלה עם אשתו לארץ ישראל והתגורר בירושלים בה הקים את רשת הכוללים "אליבא דהלכתא" בעיר העתיקה שבה לומדים אך ורק כהנים הלומדים את הלכות העבודה בבית המקדש. בירושלים, היה עשרות שנים ראש כולל 'קדשים' בבית הכנסת הר צבי בשכונת כרם אברהם בירושלים.

הפצת לימוד קדשים כהכנה לגאולה

הגאון הגדול רבי שלום שכנא זאהן זצוק"ל, היה יחיד ומיוחד במעלות רבות. רבות סופר על גדלותו בתורה ואין היה נעמד כעבד לפני קונו בעבודתו בתפלה, ועל שהיה מתגבר כארי כל ימיו בזרירות מיוחדת. ידוע עוד רבות על זהירותו המופלגת בדקדוק ההלכה, וכן על מעשיו הרבים לחיזוק האידישקייט בכל מקומות מגוריו, כאשר רבים השביעו מעוון בנועם ובחן המיוחד לו, והיה ראש וראשון לכל דבר שבקדושה בכל מה שנגע לכבוד שמים.

אך כידוע מתוך מעשיו הרבים בלטו ביחוד ציפיתו העצומה לגאולה ושאיפתו הטהורה להחדיר ולהרבות בהכנה לביאת המשיח, על ידי לימוד הלכות הקודש והמקדש,

כפי שראה וקיבל אצל מרן בעל החפץ חיים זיע"א.

*

כאשר נפגש הרב זאהן עם הגאון הגדול רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצוק"ל (מגדולי תלמידי מיר), הביע בפניו כי מן הראוי שיפתח כולל ללימוד סדר קדשים כפי שלמדו אצל חותנו הגר"ז מבריסק. ענה לו רבי מיכל שאמנם הוא רואה בזה חשיבות רבה, אבל כיון שיש לו כולל ללימוד נשים נזקין אין באפשרותו להוסיף על עצמו עול בפתיחת כולל נוסף ללימוד קדשים.

אך הגרש"ש המריצו ואמר לו שלא ידאג למימון הכולל, "תפקידך הוא למצוא את האברכים המוכשרים ואני כבר אדאג לשלם להם". וכך הוה, הרב זאהן הגיע מדי חודש במשך תקופה ושילם את המלגות לאברכים.

בכולל לאברכים "קדשים" טהרות אליבא דהלכתא" שייסד הגרש"ש בירושלים בשנת תשל"ח, היה רגיל לומר שחובה לסכם בסוף כל סוגיא את הדינים העולים. והיה מדריך את לומדי הכולל איך צריכים להיות הדברים חיים אצלם, שאם יבואו כהן וישאל איך מקריבים יוכלו לענות לו בדקדוק את כל הפרטים הנחוצים לו, וכן אם יבוא ישראל ויברר על אלו דברים חייבים להביא קרבן, מיד ידעו להשיב לו היטב. וכך דרש ותבע מהאברכים שתהיה להם ידיעה ברורה בכללי הלכות הקודש והמקדש בכל ענין וענין, כדי שיהיו מוכנים מיד לענות כאשר יבנה המקדש.

כמו כן ביקש מאברכי הכולל שילמדו בנוסף לסדרי הכולל גם את הספר "עבודת הקרבנות" לחתנו של הח"ח - רבי אהרן הכהן זצ"ל, ורצונו היה שיקדישו לכך לפחות כרבע שעה או מחצית השעה ביום.

*

כמו כן היה רבינו רגיליו בשנותיו המאוחרות לבני ברק לכולל "בית יהודה" של הגר"מ פיינשטיין, ע"מ להוסיף מלגה מיוחדת לאלו שלמדו את הסוגיות עם פסקי

הרמב"ם ועם הספר 'ליקוטי הלכות' של מרן החפץ חיים. וכך היה מרבה תמיד לשנן על חשיבות הלימוד בעניני סדר קדשים להלכה למעשה.

*

כאשר נשאל פעם על ידי תלמידיו למה צריך ללמוד את הלכות הקרבנות, והרי המשיח יבוא ויורה, וכן כל הגדולים יקומו לתחיית המתים ויאמרו את ההלכות, ענה במתק לשונו ואמר, הקב"ה אמר (כאן הגביה את קולו) "שאלו לכהנים תורה" (!) שהכהנים ידעו את ההלכות, ואפילו כל הגדולים ידעו, הקב"ה רוצה שאנו נדע את כל ההלכות השייכים לקרבנות.

והוסיף, החפץ חיים ג"כ עשה כולל, כדי שאם המשיח יבא במהרה, תיכף נדע איך מקריבים קרבנות, ומה שכל הגדולים יגידו אינו מספיק, הקב"ה רוצה שאנו נלמד ונשתדל בלימוד ההלכות.

וכשנשאל האם צריך להכין כבשים מבוקרים לצורך קרבן התמיד השיב שדבר זה אינו שייך עד שיהיה מקדש ויהיו מוכנים להקריב, אבל עתה לא שייך להכין כבשים.

*

כאשר היו מגיעים אליו לומדי סדר קדשים משיבות שונות לדבר בלימוד, היה שואל אותם אם הם יודעים איך מקריבים עולה וכדומה, ואם יכולים הם לענות בזה להלכה למעשה. לאלו שענו בשלילה אמר, אם אינכם יודעים את ההלכה, א"כ מה התועלת להלכה למעשה מלימוד זה, ומה נעשה כשיבוא המשיח ונצטרך להקריב קרבנות, כאשר חוסר הידיעה בנושאים אלו גדול כל כך. ב' בטבת תשע"ג נפטר הרב שלום שכנא זאהן והוא כבן ק"ב שנים, ונטמן בבית הקברות הר הזיתים.

מקורות: ספריו (בהקדמותיו); גל' תורת הקרבנות; קוני אלון בכות ש"ל ע"י תלמידו הרב בנימין גינזבורג (יש"כ על מסירת החומר).

ימים מקדם

"ולירושלים עירך ברחמים תשוב" - מרן רה"י רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל

מבאר רבתינו // המשך מעמ' 2

הנהגת מידת האחריות - מועילה תחילה לאדם עצמו

והנה היה אפשר לסבוק, שכל ענין אחריות אינו שייך לאדם כלפי עצמו אלא רק במה ששייך להתנהגותו כלפי זולתו, אמנם מפרשת יוסף עם אחיו למדנו כי ענין זה שייך גם לכל אדם כלפי עצמו.

בשעה שיוסף נתוודע לאחיו לא הוכיחם על שמכרוהו למצרים אלא אמר להם שתי תיבות בלבד (בראשית מה, ג): "אני יוסף", ועל זה כתב (שם): "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו" ופירש רש"י (שם): "נבהלו מפניו - מפני הבושה". וכבר הבאנו לבאר בזה ממרן ראש הישיבה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר, מאמר 'אוי לנו מיום התוכחה') שאף שלכאורה אין כל תוכחה בשתי תיבות אלו, ובדאי לא תוכחה נוקבת היכולה להביא לידי בושה, מכל מקום מבואר מכאן כי ענין התוכחה הוא העמדת האדם על טעותו. כשאמר להם יוסף: "אני יוסף", הראה להם כי כל אותו פסק דין שפסקו עליו למיתה וסברו על פי דין שצריך לבטל את חלומותיו, לא היה אלא טעות גמורה. שהרי דווקא מכירה זו היא שהביאה בסופו של דבר לקיום החלומות ולעלייתו על כסא המלכות, ומכאן הוכחה קבל עם ועדה שחלומותיו לא היו חלומות שוא אלא נבואות אמת. הוכחה זו להפך ממה שסברו במשך עשרים ושנים מן הקצה אל הקצה, היא התוכחה הגדולה ביותר המביאה לידי בושה שלא יכלו לעמוד מפניה.

והנה על פי האמור לעיל, הרי מעצם רצון האחים להסתיר את פסק דינם מוכח שכל הנהגתם בענין זה לא היתה מתוך אחריות אלא מתוך נגיעות עצמיות, וכפי שטען כלפיהם יהודה, ונמצא שהנהגה זו הביאתם לידי בושה נוראה ביותר עד שפרחה נשמתם. ומכאן שהנהגת האדם מתוך אחריות אינה מועילה רק לזולתו, אלא בראש ובראשונה לו עצמו. מאידך כאמור לעיל, אדם בעל מידת אחריות, בהכרח שרכש לעצמו את מידת הענוה, וממילא אינו פועל מתוך נגיעות עצמיות אלא לגופו של ענין, וכמעט אינו בא לידי טעות.

מידת האחריות מקיפה את פנימיות האדם וכל חלקי נפשו, עד שמי שקנה אותה נהיה במהותו לבעל דרגה מרוממת, ונעשה ראוי לכתר מלכות. ומי שלא קנה מידה זו חסר הוא ופגום ביסודו, עד שאפשר לומר כי הינו בגדר לאו בר דעת.

העולה מן הדברים, כי כל אדם צריך לשקול בפלס כל מעשה שעושה, תוך שעליו לתת את דעתו לכך שאין הפקר בעולם הזה. מי שאינו נוהג כך בהכרח שמעשיו נעשים מתוך נגיעות עצמיות, ויבוא לבסוף לידי טעות ולידי בושה נוראה בבחינת "אני יוסף". וכבר הבאנו בזה את המובא בספרים הקדושים, שבשעה שמשח צדקו יבוא, הוא יסתכל בפני כל אחד ואחד וידע את כל מעשיו ועוונותיו, ואזי כל הבריות יצטרכו לברוח ממנו מפני הבושה הנוראה שתהיה להם.